

Strategies for the survival of religious discourse in communist Romania: a critical analysis of religious publicistic texts

Strategii de supraviețuire a discursului religios în România comunistă

Drd. Costina-Elena Macovei

„Ștefan cel Mare” University of Suceava, Faculty of Letters and Communication Sciences, 13 University Street, 720229 Suceava, Romania

Abstract: The religious official speech in communist Romania experienced an immense process of adaptation, through codification, under censorship and ideological pressures. The study analyzes strategies of dissimulation and re-signification of the sacred content of religious journalistic texts published in the journal *Mitropolia Moldovei și Sucevei* through the communist period, with a focus on sermons, pastorals and circular letters. The study proposes a critical analysis from a contemporary perspective, with the tools of discourse theory notions and deixis pragmatics, in order to foreground how religious discourse made room for political power while retaining its identity value in a hostile setting. The study aims to reconstruct the nuanced interplay between religion, language and ideology, with a clearer vision of cultural resistance through discourse in contemporary religious texts. The research emphasizes the use of deixis — personal (e.g., first-person plural pronouns like "we", "our church"), temporal (references to the present time or historical continuity), and spatial (references to the national or sacred space) — as strategies for consolidating communal religious identity. It also looks at the utilization of discourse connectors (e.g., "thus", "therefore", "as we know", "it is necessary") that structure and legitimize the argumentation within the possibilities offered by the political regime.

Keywords: *religious discourse, censorship, publicistic texts, pragmatic deixis, cultural resistance*

Înțelegerea fenomenului cenzurii presei religioase necesită o contextualizare a schimbărilor suferite de întregul sistem mass-media din România postbelică. Momentul de cotitură, punctul zero al dictaturii, a fost ziua de 30 decembrie 1947. Nu a fost o simplă schimbare de guvern, ci o ruptură totală cu trecutul, marcată de abdicarea forțată a Regelui Mihai și proclamarea Republicii Populare.

Una dintre primele și cele mai profunde schimbări a vizat domeniul presei. Într-un interval foarte scurt, presa românească a fost golită de vechiul ei rol - acela de a informa - și a fost transformată fundamental într-un instrument de propagandă. Acest lucru, nu doar că a reflectat noua ideologie, ci, așa cum subliniază și cercetătoarea Emilia Șercan, a contribuit activ la consolidarea sistemului comunist prin copierea directă a modelului sovietic. Astfel, perioada cuprinsă între august 1944 până după 1948 a înregistrat o modificare a statutului presei din mijloc de informare în mijloc de propagandă, presa având „partea ei de contribuție la instalarea și consolidarea sistemului comunist” [Șercan, 2015:61].

Principiul era simplu: presa nu mai trebuia să reflecte realitatea, ci să transmită mesajul politic al partidului. A devenit, în esență, un mijloc prin intermediul căruia se transmitea un discurs repetitiv, monoton, dar complet controlat, așadar o presă complet subordonată politic.

Supraviețuirea discursului religios în perioada comunistă a fost administrată prin legi și circulare. Publicațiile Bisericii, precum și periodicul pe care îl avem în vedere în cadrul studiului nostru, «Mitropolia Moldovei și Sucevei», erau supuse unui complex de cenzură, de la cea instituțională, exercitată de Ministerul Cultelor, până la autocenzură. Scopul regimului era clar, stipulat în documente oficiale. Revistele religioase nu erau destinate publicului larg, credincioșilor, ci direcția acestora a fost prevăzută într-o „notă” emisă pe data de 4 februarie 1959 de Secretarul General al Departamentului Cultelor, Dumitru Dogaru: „[...] revistele religioase să nu fie folosite decât de către deservenții cultelor, iar materialul publicat să servească atît la îndrumarea și documentarea acestora în chestiunile religioase sau administrativ-bisericești, dar și în problemele social-cetățenești”. În aceeași notă se prevede scăderea periodicității și a numărului paginilor acestor publicații religioase, menționându-se totodată că „Departamentul Cultelor își orientează munca din acest sector în sensul ca revistele cultelor să nu exalte misticismul bolnăvicios, mai cu seamă în condițiile cînd Statul nostru dă toată atenția culturalizării maselor și propagandei științifico-ateiste, și, pe cît cu putință, să se obțină și o atitudine pozitivă față de realizările regimului nostru și față de problemele internaționale la ordinea zilei” [Nedelcu, 2019:131]. Pentru a rezista presiunii exercitate, autorii articolelor din revistele religioase, au respectat îndemnul, inserând în cuprinsul acestora, pe lângă cuvintele de învățătură

ortodoxă, și cuvinte de elogiare la adresa conducătorului statului, cuvinte de apreciere pentru meritele deosebite în dezvoltarea culturii, agriculturii, industriei, îndemnuri adresate poporului privind contribuția pe care trebuie să o depună în vederea înflorii patriei. Meritul existenței tipăriturilor religioase îi revine Patriarhului Iustinian Marina care a prevăzut în *Statutul de Organizare a Bisericii Ortodoxe Române*.

Pentru a înțelege aceste strategii subtile, am folosit o abordare bazată pe analiza critică a discursului. Astfel, ne-am concentrat pe două fenomene cheie: în primul rând, am analizat deixis-ul, adică modul în care limbajul se ancorează în context prin cuvinte-indicator. În al doilea rând, am urmărit procesul de re-semnificare. Acesta este mecanismul prin care cuvintele și conceptele religioase sunt golite de sensul lor primar. Aceste două instrumente – analiza deixis-ului și a re-semnificării – ne permit să vedem cum limbajul a devenit un adevărat câmp de luptă simbolic în perioada comunistă.

În cadrul arhitecturii unei limbi, limbajul nu reprezintă un element izolat, ci îmbracă mereu o altă formă și un alt înțeles în funcție de participanții la actul de comunicare (relația dintre aceștia, gradul de autoritate în cadrul societății) și contextul situației de comunicare, fapt care a determinat-o pe Elena Dragoș să afirme că situația de comunicare a depășit schema clasică (cea cu un singur emițător și un receptor), adaptându-se mereu în funcție de contextul de comunicare. [Dragoș, 2000:75]

Astfel, relația care se stabilește între limbă și referință și contextul spațio-temporal este numit „deixis” sau așa cum îl definea Levinson „the most obvious way in which the relationships between language and context is reflected in the structures of language themselves.” [1] [Levinson, 1983:54]

Din punct de vedere etimologic, termenul *deixis*, provine din gr. *deiktikos* care în limba greacă denumește „acțiunea de a arăta, arătare, ostentație, indiciu, dovadă”. [Ghiț, 2011:13] Pornind de la etimon, identificăm în limba română atât substantivul „deixis”, cât și adjectivul „deictic”. Prin deixis înțelegem clasa de unități lingvistice sau gestuale care indică elementele constituente ale situației de comunicare. Prin analogie, adjectivul „deictic” „indică trăsătura specifică / contextuală a unor morfeme, termeni sau sintagme de a se «umple» cu adevărat de sens prin raportare la o anumită situație în care sunt folosite «particule deictice» și «gesturi deictice».[Ghiț, 2011:15]. În *Dicționarul de analiză a discursului*, deixis-ul este

reprezentat de acele „unități indispensabile în orice limbă, asigurând desemnarea vorbitorului ca atare și poziționarea sa față de ceilalți, în timp și în spațiu (*eu, tu, aici, acum*).” [Nagy, 2015:109]

Ramona Ghiț cuprinde cadrul de desfășurare al deixisului într-o definiție amplă considerând că: „dexisul este ansamblul de semne lingvistice care ancorează mesajul transmis de emițător în contextul situațional și lingvistic în care se desfășoară procesul comunicativ. El furnizează informații despre participanții la actul comunicativ, despre statutul lor social, despre raporturile temporale și spațiale dintre acțiunile/stările colocutorilor și a obiectului despre care se vorbește și despre fragmentul de discurs la care face trimitere, fiind o oglindire lingvistică a elementelor obligatorii ale cadrului comunicațional, incluse în categoria implicitei conversațional/a presuposiției.” [Ghiț, 2011:13]

Formele deixisului sunt determinate de „dimensiunile constitutive ale situației de comunicare”, participanți, spațiu, timp, de aceea J. Weissenborn și W. Klein identifică între elemente deictice personale (care conțin expresii precum: *eu, tu, meu, mea* etc.), elemente deictice temporale (conțin adverbe de timp de tipul *acum, astăzi*) și elemente deictice locale sau spațiale (conțin expresii precum: *aici, acolo, la stânga* etc.). [Levinson, *Pragmatik*: 70 *apud* Cărașu, 2004:62]. Întrucât o situație de comunicare nu implică doar factori lingvistici, ci și nonverbal, cercetătorii admit, de asemenea, existența unui „deixis gestic” („mimic”). Stephen Levinson consideră că aceste categorii tradiționale ale discursului sunt completate de altele, așa cum remarcă și Lyons, „discourse or text and social deixis.” [Levinson, *Pragmatik*: 70 *apud* Cărașu, 2004:63].

Din punct de vedere gramatical, deicticele înglobează „o suită de elemente morfologice” (pronume de pers I și a II-a, forme nominale în cazul vocativ, adverbe, interjecții, moduri și timpuri verbale etc.) însă, cu toate acestea, „clasa deicticelor depășește noțiunea de parte de vorbire” [Stamate, 2008: 3].

Deixisul personal are în vedere stabilirea, prin decodificare, a identității protagoniștilor comunicării, însă acest lucru nu ar fi posibil fără o cunoaștere amănunțită a situației de comunicare. În cadrul unei paradigme comunicaționale, rolul emițătorului poate fi schimbat cu cel al receptorului, de aceea e necesară identificarea „sursei” enunțului, dar a „țintei” sale. Liliana Ionescu Ruxăndoiu menționează că identificarea persoanelor

participante la o conversație se realizează „prin excelență de categoria gramaticală a persoanei, prezentă la pronume și verbe” [Ionescu-Ruxăndoiu, 1999: 84]. Din punct de vedere gramatical, limba română prezintă particularitatea integrării paradigmei personale (la persoanele I și a II-a) în forma verbală a enunțului.

În ceea ce privește dinamica deicticelor personale și sociale, în cadrul discursului religios din perioada regimului comunist, poate fi identificată o oarece tensiune între folosirea persoanei I singular („eu”) și a celei de plural („noi”). Această trecere de la „eu” la „noi” nu este deloc întâmplătoare, ci este o oglindă a presiunii ideologice de a anula individualismul. La începutul perioadei, în special între 1947 și 1955, se poate remarca faptul că liderii Bisericii încă foloseau un „eu” puternic, un „eu” al autorității și al responsabilității personale. De exemplu, în 1948, Patriarhul Iustinian nu se ascunde în spatele unui colectiv când spune, plin de încredere, cu o atitudine plină de asumare că *Eu prevăd zile frumoase pentru țara și patria noastră iubită. (Cuvântarea I.P.S. Patriarh Justinian Marina, după alegere, 1948)*. De asemenea, Mitropolitul Sebastian, cu prilejul deschiderii unei ședințe, afirma clar: *Eu declar ședința deschisă*. [I.P.S. Sebastian, Cuvântare la Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Iașilor, MMS, 1956, nr.5-6: 426]. Acest „eu” va deveni însă din ce în ce mai rar, pe măsură ce regimul se consolidează. Astfel, spațiul lăsat liber de „eu” este ocupat de un „noi” strategic și extrem de ambiguu. Acest „noi” a fost, practic, arma perfectă pentru a supraviețui cenzurii, pentru că funcționa pe două niveluri. Pe de o parte, era semn de perfecțiune și inspira ideea de comunitate pentru cenzor, de exemplu în Pastorală Sfântului Sinod din 1960, mesajul: *noi avem datoria sfântă să depunem neîncetat toate strădaniile noastre pentru pace*, se aliniază cu discursul politic al vremii. [I.P.S. Iustin, *Pastorală la Nașterea Domnului*, MMS, 1960, nr. 9-12:516]. Pe de altă parte, pentru credincioși, același „noi” avea un alt sens; când lecturau predica din 1987 îndemnul de a ne bucura că *ne-a învrednicit să mărturisim aceeași credință*, acest „noi” nu mai făcea referire la poporul comunist, ci se referea la „noi” cei din comunitatea ortodoxă, un spațiu creștin identitar sigur. [*Predică la Duminica Ortodoxiei*, M.M.S., 1987, nr. 2: 52].

Această tendință spre colectiv se poate observa și în modul în care este definit receptorul. Adresarea intimă, la persoana a doua singular, „tu”, este rară. Se preferă, în schimb pluralul „voi”, care se adresează unei mase,

nu unui individ cu conștiință proprie. Însă, dintre toate acestea, jocul puterii este mai evident în deixis-ul social, adică în formulele de adresare. Analizând discursurile oficiale, am observat un detaliu fascinant: ierarhii Bisericii erau obligați să intercaleze în cadrul formulelor de adresare incipientă autoritățile de stat între cele bisericești în salutarile de protocol. Astfel, ordinea salutarilor nu mai era una canonică, ci una politică, arătând vizual și lingvistic cine deține cu adevărat puterea și cum Biserica este forțată să accepte această nouă ierarhie: *Înalt Prea Sfințite si Prea Fericite Părinte Patriarh, Domnule Ministru al Cultelor, înalt Prea Sfințite si Prea Sfințiți Părinți, Onorate autorități, Prea Cucernici si Prea Cuvioși Părinți, Prea Cuoioase Maice Starețe, Iubiții mei fii sufletești*. Prin urmare, fiecare alegere pronominală, fiecare formulă de adresare, nu este doar o chestiune de stil, ci o strategie complexă de negociere, supraviețuire și, uneori, de subtilă rezistență.

Dacă identitatea a putut fi negociată prin pronume, discursul religios trebuia să-și ancoreze mesajul într-o geografie acceptabilă pentru regim. Strategia principală a fost fuziunea dintre spațiul sacru și cel politic. În mod direct, acest lucru este evident în cazul referințelor explicite. În anii 50, discursurile erau presărate cu referința „țara noastră”, validând astfel noua entitate statală. Mai târziu, în 1962, discursul merge și mai departe, laudând peisajul rural transformat prin colectivizare, vorbind despre „gospodăriile colective”. Spațiul muncii forțate este re-semnificat ca un spațiu al „înțeleptei chibzuințe”: *îndeosebi, mănoasele și frumoasele ogoare de pe întreg întinsul țării, împreună cu livezile de pomi, viile și crescătoriile de animale, care s-au organizat de curînd în gospodării colective, prin înțeleaptă chibzuință a harnicilor noștri țărani, trebuie lucrate bine și la timpul potrivit* [IPS Iustin, M.M.S., Pastorală la Sf. Paști, 1962:104]

Dar strategia devine și mai subtilă la nivelul adverbilor. Adverbul deictic „aici” este folosit pentru a consacra România ca un centru al ortodoxiei recunoscute internațional. Când se subliniază că Patriarhul Ierusalimului a venit „aici”, în România, se transmite un mesaj clar că Biserica adevărată se află pe spațiu românesc. La polul opus, adverbul „pretutindeni” universalizează un mesaj local. Un discurs care conține elemente de propagandă specifice României este introdus ca fiind în consonanță cu credincioșii de „pretutindeni”, creând un consens imaginar și având tendința de a anula potențialele critici.

Dacă spațiul este redefinit, timpul este, poate, și mai profund manipulat. Mântuirea ar fi posibilă doar prin intermediul progresismului socialist, regimul fiind o culme a dezvoltării naționale: *Dintr'o țară înapoiată va apare o alta în care toți cetățenii vor gusta din plin roadele civilizației Satele vor fi scoase din beznă prin stârpirea analfabetismului... Electrificarea țării va ușura traiul cu decenii înainte...* [I.P.S Sebastian, M.MS, 1950:92]. La nivel macro, putem observa cum trecutul este instrumentalizat. Se face apel la „strămoși”, dar nu pentru a reveni la o tradiție, ci pentru a legitima prezentul. Se spune clar că a fi loial „pildei strămoșilor” înseamnă, de fapt, a participa la „făurirea României noi”. În același timp, viitorul este secularizat. Speranța Împărăției lui Dumnezeu este înlocuită de promisiunea unui viitor material, definit prin „electrificare” și belșug.

La nivel micro, adverbele joacă un rol esențial. Adverbul „astăzi” devine un creuzet în care se amestecă sacrul cu profanul. În 1972, „astăzi” este simultan ziua Crăciunului și ziua în care această sărbătoare „se împerechează” cu aniversarea Republicii. Este o fuziune temporală care servește exclusiv scopurilor politice. În mod similar, adverbul „acum” creează o urgență. Datoria creștinului de a-L urma pe Hristos este translată într-o obligație de a acționa „acum” pentru obiectivele regimului, cum ar fi „lupta pentru pace”. Astfel, timpul creștin, ciclic și orientat spre veșnicie, este forțat să intre în cadența timpului liniar și politic al ideologiei comuniste.

Dacă analiza deixisului a permis identificarea instanțelor de enunțare și a ancorării spațio-temporale, analiza discursului poate investiga mecanismele profunde de articulare a mesajului prin care pot fi evidențiate cele două lumi divergente: cea a credinței și cea a ideologiei comuniste. Acest aspect este posibil prin folosirea unei strategii lingvistice aparte: re-semnificarea conceptelor. Acesta este un proces subtil de golire de sens propriu-zis și umplerea cu un altul. Astfel, unor concepte creștine cu o rezonanță emoțională profundă li se conferă un nou sens, unul politic. De exemplu, conceptul de „pace”. Pentru un creștin, pacea este pacea interioară, „pax Christi.” În aceste texte, ea este sistematic re-semnificată ca „lupta pentru pace”, un concept-cheie al propagandei sovietice, îndreptată împotriva așa-zișilor „imperialiști”: *omenirea s'a despărțit în problema păcii, care garantează viața, în două tabere. O tabără a omenirii predică și luptă pentru menținerea și păstrarea păcii, tabără din care face parte și Biserica*

Ortodoxă. Cealaltă tabără a imperialiștilor, la care s'a alăturat Vaticanul și Mișcarea Ecumenică a protestanților, ațâță omenirea la pregătirea unui nou războiu... [I.P.S., Pastorală la Nașterea Domnului, 1950:89]. Aici, re-semnificarea este directă. Pacea nu mai este un dar al lui Hristos, ci un obiect al unei lupte politice între două tabere clar definite. Biserica Ortodoxă este înrolată explicit în „tabăra păcii” (care, în contextul anului 1950, era blocul sovietic), în timp ce adversarii politici („imperialiștii”) și religioși (Vaticanul, protestanții) sunt demonizați ca fiind „ațâțători la război”. Pacea nu mai este o stare a sufletului, ci o platformă politică.

La fel se întâmplă și în cazul „iubirii”. Iubirea de Dumnezeu și de aproapele este translată într-o datorie civică: iubirea de patrie, devotamentul pentru muncă. O predică întreagă despre iubire ca esență a divinității se încheie, surprinzător, cu o viziune despre „veacul nou ce ne stă în față” – o referință clară la noua eră socialistă: *prin iubire... puterea nu este tiranie și violență, ci bunătate și binefacere, știința nu este distructivă ci constructivă; geniul nu este dizolvant ci ziditor, munca nu este o osîndă ci bucurie... Numai așa va înflori sub căldura iubirii primăvara unei vieți înnoite, pe care o cheamă veacul nou ce ne stă în față*. Predica începe clasic, definind iubirea teologic („Dumnezeu este iubire”) [I.P.S. Iustin, Pastorală de Sfintele Paști, 1962]. Treptat, aplicațiile practice ale iubirii alunecă spre sfera socială și productivă. Iubirea face „știința constructivă”, „munca o bucurie”. Punctul culminant îl reprezintă concluzia: împlinirea iubirii este înflorirea unei „primăveri”, a unui „veac nou”. Această sintagmă, în contextul epocii, era un clișeu standard pentru a descrie societatea socialistă. Astfel, iubirea creștină este re-semnificată ca fiind motorul energetic și moral al construcției socialismului.

Chiar și „mântuirea” capătă un nou sens: nu mai e doar mântuirea sufletului, ci și mântuirea de sărăcie prin planul cincinal: *regimul nostru de democrație populară a trasat un plan de realizări economice, culturale și sociale pe o durată de cinci ani. Dintr'o țară înapoiată va apare o alta în care toți cetățenii vor gusta din plin roadele civilizației. Satele vor fi scoase din beznă prin stârpirea analfabetismului... Electrificarea țării va ușura traiul... Toate aceste bunuri nu se pot realiza decât într'o atmosferă de pace* [I.P.S. Sebastian, Pastorală la Nașterea Domnului, 1950]. Deși lexemul „mântuire” nu este folosit direct aici, structura narativă este cea a unei mântuiri seculare. Există o stare de „cădere” (țară „înapoiată”, sate în

„beznă”), un „plan mântuitor” (planul cincinal), un „mesia” colectiv (regimul de democrație populară) și o „eshatologie” materială (o țară nouă, electrificată, civilizată). Acest discurs despre progresul material, plasat într-o pastorală de Crăciun (sărbătoarea Mântuirii prin excelență), funcționează ca o re-semnificare a întregului proces mântuitor. Mântuirea promisă de Hristos este subtil dublată, dacă nu chiar înlocuită, de "mântuirea" adusă de noul regim.

Analiza discursului din revista *Mitropolia Moldovei și Sucevei* demonstrează că supraviețuirea discursului religios în perioada comunistă a fost rezultatul unui amplu proces de negociere. Discursul religios a devenit un spațiu hibrid pentru a-și menține prezența instituțională în spațiul public. Instrumentele de analiză a discursului au evidențiat strategii lingvistice specifice, de la utilizarea deixis-ului în vederea ancorării discursului la realitatea politică (apelarea la pronumele personal de persoana întâi plural, „noi”), la mecanismele de re-semnificare prin intermediul cărora elementele de propagandă au fost integrate în textul sacru. Acest aspect hibrid al discursului a avut o funcție duală. Astfel, la nivel macro, discursul capătă o formă acceptată de cenzură, însă la nivel micro, discursul a conservat tradiția și reperele identitare, prin apel la ambiguitate și codificări. În cele din urmă, putem conchide faptul că textele analizate nu sunt doar simple documente ale unui compromis, ci sunt, în egală măsură, capodopere retorice, în care cuvântul a fost folosit ca armă în vederea continuității spațiului spiritual.

Note

[1] „cel mai evident mod în care relația dintre limbă și context se reflectă în structura limbajului propriu-zis” [t.n.]; Stephen C. Levinson (Lecturer in Linguistics, University of Cambridge), *Pragmatics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1983, p. 54.

Referințe bibliografice

Corpus

Mitropolia Moldovei – Foaie oficială a Arhiepiscopiei Iașilor, (nr. 4-9, apr-sep 1948);

Mitropolia Moldovei și Sucevei – organ oficial al Arhiepiscopiei Iașilor, Episcopiei Romanului și Hușilor și Episcopiei Dunării de Jos – autorizația nr 1062 din 6 martie 1950, Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor (iunie-decembrie 6-12), 1950;

Mitropolia Moldovei și Sucevei – organ oficial al Arhiepiscopiei Iașilor, (iunie, iulie 1956, nr. 6-7);

Mitropolia Moldovei și Sucevei - revista oficială a Arhiepiscopiei Iașilor și a Episcopiei Romanului și Hușilor (nr. 9-12, 1960);

Mitropolia Moldovei și Sucevei - revista oficială a Arhiepiscopiei Iașilor și a Episcopiei Romanului și Hușilor (nr. 3-4/mar-apr. 1961);

Mitropolia Moldovei și Sucevei - revista oficială a Arhiepiscopiei Iașilor și a Episcopiei Romanului și Hușilor (nr. 7-8/iul-aug 1962);

Bibliografie critică

Dragoș, Elena, *Introducere în pragmatică*, Casa Cărții de Știință, Cluj, 2000;

Ghiț, Ramona, *Deixisul – categorie universală. Modalități de exprimare în limbile română, franceză și maghiară*, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2011;

Hoarță, Cărașu Luminița, *Pragmalingvistica. Concepte și taxinomii*, Editura Cermi, Iași, p. 62;

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Conversația- structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, Editura All Educational, București, 1999.

Nagy, Rodica, *Dicționar de analiză a discursului*, Editura Institutul European, 2015, p. 109;

Nedelcu, Silviu-Constantin, *Presa bisericească ortodoxă – între libertatea de exprimare și cenzura comunistă*, în „Glasul Bisericii, revista oficială a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei”, anul LXXVI, 2017, nr 7-12 (iulie-decembrie);

Stamate, Luiza-Olivia, *Clasa deicticelor*, Craiova, 2008;